УДК 336.717:330.14

Є. С. ГАРБАР
Київський національний торговельно-економічний університет

АЛЬТЕРНАТИВНІ ШЛЯХИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКУ ПІД ЧАС ЗНАЧНОГО ДЕФІЦИТУ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ

В статті описані сучасні проблеми банківських установ, їх вплив на капітал банку. Досліджені можливі методи санації установи через проведення капіталізації. Запропоновані альтернативні методи капіталізації в умовах значного дефіциту ресурсної бази.

Ключові слова: криза фінансового ринку, дефіцит ліквідності, дефіцит капіталу, капіталізація, санація банку.

E. S. HARBAR
Kyiv national university of trade and economics

ALTERNATIVE METHODS OF BANK'S CAPITALISATION IN CASE OF CONSIDERABLE DEFICIENCY OF FINANCIAL RESOURCES

Considering the processes of the world economy globalization, willingness to unify the standards of bank system operation, the state of the bank system of a certain country may have either stabilization influence or promote destabilization. It has to do with the fact that historical implementation of the state's monetary policy takes place with the help of the bank system. Coupled with this, effective and at the same time successful functioning of bank's clients is a guarantee of the quality of bank's assets. Combining the above mentioned factors bank system indicates the results of destabilizing processes either from the state's perspective or from the people's and corporations' one. It should be pointed out that any bank system has a possibility to cover the arising risks to a limited extent, but modern trends of our country's development require higher level of risks funding because financial institutions cannot fund them to the fullest extent themselves. On the one hand funding base deficiency arises when there is a need to keep the liquidity of the institution at a decent level. On the other hand it happens because there is a need to assist the institution in a better functioning in case of deteriorating quality of assets and a complete loss of liability – its capitalization. There is a great many methods of how to carry out capitalization in the world practice. The core ones are as follows: merger of several banks; acquisition of one bank by another one; attracting the external investor; carrying out additional issue of the institution's assets and their distribution among the shareholders, selling of the stocks on IPO. But it must be kept in mind that not all the above mentioned methods can be implemented on the territory of Ukraine. This is due to the peculiarities of market development. The usage of alternative methods helps to find solutions to existing problems of financial institutions much more effectively, i.e. decrease the risk of the institution's insolvency, avoid its liquidation etc. Among all alternative methods it was defined that capitalization is one of the main methods of combating negative consequences of crisis occurrences and inadmissibility of financial institutions' losses.

Keywords: financial crisis, liquidity deficiency, capital deficiency, capitalization, bank rehabilitation.

Вступ. Принципи функціонування фінансового ринку набули суттєвих трансформаційних змін за минулий рік. Так, статистика винесення Національним банком України 14-и рішень про початок процедури ліквідації фінансових установ за 2014 рік дає підстави для переосмислення поняття фінансової стабільності банків, що в свою чергу ставить під загрозу ефективне функціонування фінансової системи країни в цілому. Регулятор через постійні кадрові ротації та значний рівень політизованості власних процесів вибрав вектор самодостатності установ як головний рецепт виходу із кризи. Отже, банківські установи мають активно проводити процес пошуку рішень для ліквідації загроз існування установи. Головним із таких рішень може бути капіталізація банку.

Вкрай необхідним є проведення постійної роботи по удосконаленню як державного регулювання даного процесу та механізму його проведення. Крім цього, постійна еволюція фінансової системи, її трансформаційні зміни викликають необхідність розробки нових методів проведення капіталізації, що були би адаптовані під сучасні реалії ринку капіталів.

Під час реалізації стратегії глобалізації економіки виникнення дестабілізаційних чинників має системний характер, адже країни не є ізольованими та ризики, притаманні одній країні, можуть стати актуальними для іншої. Отже, під час побудови системи протидії дестабілізаційним явищам повинен враховуватись світовий досвід боротьби із кризою [2, 4]. Так, значні внески в дослідженні проблеми виявлення дестабілізаційних чинників та методів боротьби із ними були зроблені такими зарубіжними науковцями: Ф.Валенсія, Л.Лавен, К.Дзьобек, А.Деміргук-Кунт, Г.Капріо, Д.Сорос, А.Тавасієв. Одні з головних праць відносно аналізу похідних кризових явищ та їхнього впливу на вітчизняний банківських сектор були написані В.Коваленко, О.Крухмалем, А.Арістовою. Поряд із цим, інструментарій виходу із кризи банківських установ пропонують О.Барановський, Г.Карчева, Г.Багратян, В.Міщенко [5, 7, 8, 10].

Варіантами санації банків за солідарною думкою усіх учених є капіталізація установи, проведена за рахунок суб'єктів ринку. Невирішеним залишається питання можливості проведення методів, що розглядаються науковцями в залежності від стану ринку на якому функціонує суб'єкт капіталізації. Також методи, що розглядаються науковцями, не мають альтернатив, що обмежує варіанти санації банку. В цьому і полягає актуальність теми та необхідність проведення подальшого дослідження автором в даному напрямку.

Аналіз доцільності проведення тих чи інших методів капіталізації в сучасних реаліях вітчизняного фінансового ринку, а також розробка нових методів проведення капіталізації і є метою наукової статті.

Виклад основного матеріалу. Стабільність функціонування банку через специфіку своєї діяльності головним чином залежить від багатьох факторів, що впливають на стабільність установи. Так, добробут населення, поступовий розвиток бізнесу, міцність та правильність вибраної стратегії управління фінансовим сектором, що проводиться державою, є одними із головних умов міцності банків. Відомо, що банк є посередником у вищезазначених процесах, таким чином дестабілізаційні фактори, що можуть відбуватися у цих процесах значною мірою відображаються на функціонуванні банківських установ. Дані фактори є локальними для фінансового ринку країни. Крім локальних факторів виділяють і зовнішні, природа яких походить із прагнення до інтеграції в світову спільноту [13, 16]. Міжнародні вимоги до банківської системи направлені на збільшення надійності установи, прозорості роботи та зниження низки ризиків, що притаманні цій сфері діяльності. Але впровадження цих змін переводить систему в тимчасовий трансформаційний режим, що в свою чергу на деякий час може послабити стійкість банку до ризиків локального характеру. Так, на сьогодні на українську банківську систему діють жорсткі вимоги міжнародної спільноти, що є зовнішнім чинником, так і проблеми локального характеру, що в комплексі призводять до переходу банку в режим виживання на ринку. Через це виникає необхідність розгляду похідних дестабілізації та пошук методів виходу на стабільний рівень роботи установ, що і є завданнями даної статті.

Капіталізація (capitalization) банку за своєю суттю розглядається як збільшення обсягу капіталу банку, додатковий випуск акцій з метою збільшення капіталу або спрямування частини доходів (прибутку, дивідендів) на збільшення капіталу банку [15]. Необхідність капіталізації може виникати як під час фінансових труднощів у банку (для покриття наявних ризиків), так і під час стабільного фінансового стану (для збільшення вартості).

Вважаємо, що клієнти банку та регулятор ринку є основними причинами, які призводять до необхідності капіталізації покриття існуючих ризиків.

Вектор клієнтського впливу охоплює роботу банку з фізичними, юридичними особами, а також діяльність банку на міжбанківському ринку капіталу. Прикладом втрати стабільності установи через вплив на капітал як результат роботи з населенням може бути наступний: фізичні особи, забираючи кошти з поточних чи ощадних рахунків знижують ліквідність установи, стимулюють загострення конкурентної боротьби, через що банки змушені підіймати вартість бажаного для них ресурсу, знижуючи маржу між процентними витратами та процентними доходами та нерідко до рівня від'ємної маржи (генерування збитків, проїдання капіталу). Результатом впливу дестабілізаціних процесів в економіці на юридичних осіб є пожвавлення діяльності, скорочення виробництва та обігових коштів. Банк відчуває такі кризові явища через скорочення обігу, зменшення вільних залишків коштів клієнтів та найгірше – через зниження якості платіжної дисципліни по прийнятими клієнтами зобов'язаннями. Результатом є подальше зменшення ліквідності установи, зниження рівня прибутковості, погіршення якості активів, часткова чи повна втрата активів, замороження капіталу в якості сформованих резервів на покриття збитків від активних операцій. У випадку погіршення стану обслуговування боргу клієнтами банківська установа нерідко залишається без запланованого прибутку через перевищення витрат на роботу з негативно-класифікованим активом над частиною прибутку, що отримав банк до моменту погіршення фінансового стану боржника. Враховуючи те, що робота над стягуванням боргу нерідко займає 2-3 роки банк суттєво відчуває негативний вплив даних явищ протягом тривалого часу. Як результат банк генерує збиток від своєї діяльності, що в свою чергу призводить до скорочення або замороження капіталу установи на невизначений строк. Дестабілізація установи через погіршення клієнтських портфелів, як правило, виникає комплексно – з однієї сторони через відтоки пасивних портфелів (частка коштів юридичних та фізичних осіб в загальних пасивах по системі за даними НБУ – 51,47% станом на 01.01.2015 р.), з іншої сторони через погіршення активних портфелів, в основному кредитних портфелів (частка наданих кредитів в загальних активах по системі за даними НБУ – 76,42% станом на 01.01.2015 р.) [15].

Вектор впливу на капітал банку, що направлений від регулятора ринку має одне з найвагоміших значень для мінімізації втрат банків під час довготривалої кризи. Так, наприклад, валютний ризик став одним із основних ризиків поряд із кредитним, з яким банківська установа може вести боротьбу лише завдяки зниженню рівня диверсифікації кредитного портфеля, враховуючи той факт, що на рівень девальвації національної валюти вплинути окремо не має можливості. Більше того, 2014 рік показав значну неузгодженість дій регулятора та відсутність зворотного зв'язку із учасниками ринку. Згаданий факт прослідковується через систематичне порушення обов'язкових нормативів банками у результаті валютної переоцінки. Доцільним є відзначити той факт, що регулятор реагує на проблеми банківської системи. Прикладом можуть бути кредити НБУ направлені на стабілізацію установ (рефінансування зобов'язань) та введення регулярних щотижневих зустрічей із представниками найбільших банків країни. Але, нажаль, регулятор прикладає зусилля не для попередження виникнення проблем фінансового ринку, а на їхню ліквідацію, в той час, коли ще не пізно мінімізувати втрати фінансових установ.

При значному впливі на капітал банку, установа розробляє план капіталізації, обираючи, як правило, традиційні шляхи її проведення. У вітчизняній та зарубіжній літературі виділяють наступні шляхи проведення капіталізації [1, 3, 7, 9]:

- злиття декількох банків;
- поглинання одного банку іншим;
- залучення зовнішнього інвестора;
- проведення додаткової емісії акцій установи та розміщення серед діючих акціонерів;
- вихід на IPO.

Необхідно зазначити, що на фоні кризи фінансового ринку, як правило, з перерахованих методів не використовується тільки один – вихід на IPO. Даний метод є ефективним для стабільного середовища та наявності прогнозованих перспектив розвитку держави. Враховуючи, що потенційний інвестор, скуповуючи цінні папери, емітовані банком, має за основну мету заробити на коливаннях їхніх цін. Так, у кризовому стані, в період виходу іноземного капіталу з ринку, під час значного погіршення якості активів та збільшення ризику країни, проводити інвестиції для отримання спекулятивного прибутку на коливаннях ціни акцій є недоцільним.

Злиття декількох банків є достатньо складною процедурою. Для успішного проведення цієї операції під час кризового стану, банку, що знаходиться в процесі пошуку методу капіталізації, достатньо складно знайти установу, що не має проблем з капіталом. Основною метою зазначеної операції повинно бути взаємне вирішення проблем усіх установ, що проводять злиття. У випадку, якщо банки, що зливаються мають одні ті ж самі проблеми – вони помножуються, що може призвести до подальшого пошуку методу капіталізації, але при цьому дефіцит капіталу буде збільшений за рахунок отриманих проблем іншого банку.

Поглинання одним банком іншого є одним із найуспішніших методів покращення стану фінансової установи. Прикладом може бути проведена в 2014 році операція поглинання ПАТ «АЛЬФА БАНК» ПАТ «Банк Кіпру». Дана операція дала змогу покрити дефіцит ліквідності ПАТ «Банк Кіпру» запасом ліквідності ПАТ «АЛЬФА БАНК». При цьому, резервний фонд ПАТ «АЛЬФА БАНК» було збільшено на 2,8%, що дає змогу зробити висновок, що якість придбаних активів була переоцінена, тим самим покриті виявлені ризики, що є суттєвим стабілізаційним фактором. Результатом операції стало збереження прав на отримання коштів в повному обсязі вкладниками ПАТ «Банк Кіпру» та збільшення активного портфелю ПАТ «АЛЬФА БАНК».

Вважаємо, що одним із різновидів поглинання може бути продаж портфелів банків, що мають проблеми із ліквідністю або вже знаходяться на стадії ліквідації. У даному випадку продаж може відбуватися двома шляхами: 1) продаж частки активів та пасивів одному покупцю; 2) продаж активів за ціною, що визначена після проведення оцінки активу із врахуванням умов його продажу.

В 2014 році активи виставляв на продаж ПАТ «ЕКСПО БАНК», ПАТ «БРОКБІЗНЕС БАНК», ПАТ «АВТОКРАЗБАНК», ПАТ «ЕВРОГАЗБАНК», ПАТ «ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ». Банкам частково вдалося покрити дефіцит ліквідних коштів, але все одно проведені дії не врятували їх від отримання статусу неплатоспроможного банку та введення тимчасової адміністрації. Після введення тимчасової адміністрації продаж активів та пасивів банку проводиться і зараз Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Залучення зовнішнього інвестора є достатньо дієвим методом для подолання проблем установи. Про бажання залучити зовнішнього інвестора у 2014 році повідомляли прес-служби ПАТ «НАДРА БАНК», ПАТ «ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ», ПАТ «ПРИВАТ БАНК». Але після закінчення року залучення капіталу не відбулося. Для вітчизняного ринку входження іноземного інвестора часто є тотожним поняттям із поняттям проведення додаткової емісії акцій серед вже наявних власників. Капітал може бути завчасно виведений з країни та заведений в країну у вигляді інвестицій. Таким чином, достягається диверсифікація ризику для акціонерів та зменшення прямої частки власності на одну особу.

Капіталізація за рахунок проведення додаткової емісії цінних паперів серед існуючих акціонерів, є одним із основних методів капіталізації на фінансовому ринку України. В 2014 році статутний капітал за рахунок додаткової емісії був збільшений у 16-и банків. Згаданий вид капіталізації є достатньо поширеним і у світовій практиці, через те, що даному виду притаманний ряд позитивних факторів. Так, як правило, перерозподіл власності відбувається серед мажоритарних власників, адже, саме вони зацікавлені у збільшенні стійкості установи у той час, коли це є вкрай необхідним. Варто наголосити на тому, що збільшення капіталу не призводить до зміни зон відповідальності та не несе кадрові зміни, через що банк не втрачає час на адаптацію до проведених змін.

Висвітлені вище методи капіталізації є традиційними, в практиці вони можуть використовуватися як під час кризових явищ, так і під час стабільної ситуації на фінансовому ринку. Цілі зазначених методів, як правило, єдині. Так, насамперед досягається збільшення фінансової стабільності установи, покриття наявних ризиків та перерозподіл власності. Але в час, коли кризові процеси є затяжними та існуючі власники вже використали всі ресурси, виникає необхідність пошуку нових джерел стабілізації ситуації, що склалася всередині банку.

Одним із альтернативних методів капіталізації може бути входження існуючих вкладників в акціонерний капітал банку.

Як було зазначено вище, однією із основних причин втрати фінансової стійкості є зменшення ліквідності, відтік капіталів, масове виведення власних заощаджень населенням із банківських установ. У випадку дефіциту ліквідної маси, банк має затримки проведення розрахунків, що може привести до повної

втрати платоспроможності. В таких випадках держава повинна реагувати та підтримати банк коштами (стабілізаційні кредити). Або ж за суттєвого дефіциту провести введення куратора чи визнати банк неплатоспроможним і надати рекомендації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на введення в дану установу тимчасової адміністрації. В іншому випадку банк буде намагатися покрити дефіцит за рахунок залучення коштів з ринку міжбанківських ресурсів, або, пропонуючи високі відсоткові ставки, намагатися залучати кошти від населення та корпорацій. В даному випадку вартість ресурсу для установи значно зросте, що може ще більше загострити вже існуючі проблеми.

Частина вкладників банківської установи, що мають значно більші суми на поточних та депозитних рахунках у проблемній установі, можуть розглянути можливість переведення власних коштів в статутний капітал банку, або збільшити регулятивний капітал шляхом надання субординованого боргу установі. Даному методу санації установи притаманні як позитивні, так і негативні фактори. Так, із позитивних факторів основними є зменшення дефіциту ліквідності з одночасною капіталізацією, залучення достатньо дешевого ресурсу та можливість продовжувати діяльність установи на фінансовому ринку. З негативних факторів – можлива необхідність повернення взятого ресурсу. Вважаємо, що основним ініціатором та гарантом цього методу капіталізації має бути держава. Адже, саме при застосуванні такого методу є велика ймовірність санації установи, через що фонд гарантування вкладів фізичних осіб не буде мати витрати на компенсацію вкладів населенню. Крім цього, на макрорівні грошова маса залишається в банківській системі; не відбувається збільшення обсягу готівки у населення, що може бути однією із причин інфляційних процесів. Як показав досвід 2014 року, відтік вкладів населення був одним із факторів збільшення попиту на іноземну валюту. Таким чином зменшення всередині системи негативних настроїв населення може вплинути й на валютний ризик.

Одним із інших альтернативних методів капіталізації є входження держави в капітал банку. Даний метод майже тотожний із залученням капіталу від зовнішнього акціонера, але на відміну від нього покривається повністю весь наявний дефіцит капіталу. Прикладів у вітчизняній практиці є декілька, зокрема: ПАТ «Родовід Банк», ПАТ «Банк Київ». Хоча такий метод капіталізації, як правило, повністю змінює стратегію функціонування установи, що є не завжди бажаним, але при цьому повністю забезпечує покриття дефіциту капіталу та розривів ліквідності за рахунок держави.

Висновки

Вказані методи залучення капіталу банками можуть здійснити дієвий вплив на стабілізацію фінансової системи. Враховуючи майже повний дефіцит ресурсів, банки та держава повинні прикладати максимальний обсяг зусиль для недопущення втрати платоспроможності фінансових установ, що у свою чергу може призвести до ліквідації, втрати довіри вкладників та клієнтів до банків. Саме шляхом капіталізації установ можливо стабілізувати фінансовий стан більшості установ.

Література

1. Duttagupta R., Cashin P. The Anatomy of Banking Crises. IMF Working Paper. 2008. № 93. 39 p.

2. Dziobek C., Pazarbasioglu C. Lessons from Systemic Bank Restructuring. IMF Working Paper. 1998. № 14. 24 p.

3. Laeven L., Valencia F. Systemic Banking Crises: A new Database. IMF Working Paper. 2008. № 224. 78 p.

4. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн / О.Барановський // Вісник НБУ. – 2009. – № 4. –С. 8–19.

5. Барановський О. Проблемні банки : виявлення й лікування / О. Барановський // Вісник НБУ. – 2009. – № 11. – С. 18–31.

6. Зінченко В.О. Організація ефективного банківського нагляду в Україні / В.О. Зінченко // Вісник Української академії банківської справи. – 2006. – № 2. – С. 67–73.

7. Карчева Г. Особливості функціонування банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи / Г. Карчева // Вісник НБУ. – 2009. – № 11. – С. 10–16.

8. Кравченко І. Криза та регулювання фінансової системи: уроки і перспективи / І. Кравченко, Г.Багратян // Вісник НБУ. – 2009. – № 1. – С. 19–23.

9. Коваленко В. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи : монографія / В. В. Коваленко, О. В. Крухмаль. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 198 с.

10. Міщенко В. Капіталізація банківської системи України: сьогодення та перспективи / В.Міщенко // Вісник НБУ. – 2013. – № 7. – С. 11–17.

11. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації / О.П.Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.

12. Тавасиев А.М. Антикризисное управление кредитными организациями : учебное пособие / А.М. Тавасиев. – М. : ЮНИТИ, 2006. – 474 с.

13. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629–15.

14. Дії Національного банку України в період загострення світової фінансової кризи : аналіт. звіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Publication/ Analytical/Report_fin_kr.pdf.

15. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua.

16. Міжнародні вимоги щодо діяльності банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/implementing-basel-iii-europe.

References

1. Duttagupta R. The Anatomy of Banking Crises / R. Duttagupta, P. Cashin // IMF Working Paper. 2008. № 93. 39 p.

2. Dziobek C. Lessons from Systemic Bank Restructuring / C. Dziobek, C. Pazarbasioglu // IMF Working Paper. 1998. № 14. 24 p.

3. Laeven L. Systemic Banking Crises: A new Database / L. Laeven, F. Valencia // IMF Working Paper. 2008. № 224. 78 p.

4. Baranovskiy O. Antykryzovi zakhody uriadiv i tsentralnukh bankiv zarybizhnykh krayin / Visnyk NBU. 2009. № 4. c. 8 – 19.

5. Baranovskiy O. Problemni banky : vyyavlennya i likuvannya. Visnyk NBU. 2009. № 11. c. 18-31.

6. Zinchenko V.O. Orhanizatziya efektyvnoho bankivskoho nahliady v Ukraini. Visnyk Ukrainskoyi akademiyi bankivskoyi spravy. 2006. № 2. C. 67–73.

7. Karcheva H. Osoblyvosti funktzionuvannya bankivskoi systemy Ukrainy v umovakh finansovo-ekonomichnoi kryzy. Visnyk NBU. 2009. № 11. c. 10-16.

8. Kravchenko I. Kryza ta rehulyuvannya finansovoyi systemy : uroky i perspektyvy. «Visnyk NBU». Kyiv. 2009. 1. C. 19-23.

9. Kovalenko V. V. Antykryzove upravlinnya v zabezpechenni finansovoyi stiykosti bankivs'koyi systemy. Monohrafiya. Sumy, UABS NBU, 2007. 198 c.

10. Mishchenko V. Kapitalizatsiya bankivs'koyi systemy Ukrayiny: s'ohodennya ta perspektyvy. «Visnyk NBU». Kyiv, 2013. C. 11-17.

11. Orlyuk O.P. Bankivska systema Ukrayiny. Pravovi zasady orhanizatsiyi. Kyiv, Yurinkom Inter, 2003. 240 c.

12. Tavasyev A.M. Antykryzysnoe upravlenye kredytnыmy orhanyzatsyyamy: uchebnoe posobye. Moskva, YUNITI, 2006. 474 c.

13. Zakon Ukrayiny «Pro Zahalnoderzhavnu prohramu adaptatsiyi zakonodavstva Ukrayiny do zakonodavstva Yevropeyskoho Soyuzu». URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629-15.

14. Diyi Natsional'noho banku Ukrayiny v period zahostrennya svitovoyi finansovoyi kryzy : analituchniy zvit. URL: http://www.bank.gov.ua/Publication/ Analytical/ Report_fin_kr.pdf.

15. Ofitsiynyy sayt NBU. URL: http://www.bank.gov.ua.

16. Mizhnarodni vymohy shchodo diyal'nosti bankiv. URL: http://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/implementing-basel-iii-europe.

Надійшла 10.04.2015; рецензент: д. е. н. Івасів І. Б.

УДК 338.46

І. М. ГОНЧАРЕНКО
Київський національний університет технологій та дизайну

ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ПОСЛУГ СВІТОВОГО РИНКУ

У статті розглянуто значення сфери послуг та визначено пріоритети сфери послуг на світовому ринку, їх інноваційний розвиток. Приділено увагу перешкодам на шляху впровадження інновацій у сферу послуг. Розглянуто перспективи розвитку сфери послуг в ході ефективного впровадження інновацій.

Ключові слова: сфера послуг, інноваційний розвиток, впровадження інновацій у сферу послуг, світовий ринок.

I. M. GONCHARENKO
Kyiv National University of Technologies and Design

PRIORITIES OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE SERVICES SECTOR IN THE WORLD MARKET

The article presents importance of the services sector and identifies priorities of the services sector in the world market, their innovative development. Attention was given to the obstacles occurring in the process of implementation of innovations in the services sector. The perspectives for development of the services sector with effective implementation of innovations were considered. The services sector is one of the most promising sectors of economy, which is growing rapidly, and covers a wide field of activity from transportation and tourism to finance, insurance, mediation, etc. Extension of the international division of labour, growth of population welfare, increasing of leisure time, and progress in science and technology in field of material production provide an opportunity for many countries of the world to take their definite place in the services market, the industries of which are very diverse. Implementation of innovations in the services sector will create conditions to expand the services market, enhance competitive position and advantages of enterprises in the services sector.

Keywords: services sector, innovative development, implementation of innovations, competitive advantages, world market.

Постановка проблеми. Сфера послуг сьогодні – це одна з найперспективніших галузей економіки, що швидко розвивається, тому інновації в цій сфері є досить ефективним та потужним механізмом розвитку. Послуги стали головною рушійною силою економіки та основним фактором зростання продуктивності праці. Саме у послугах формуються такі вирішальні фактори економічного зростання як наукові розробки,